

แนวทางการส่งเสริมการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ GUIDELINES FOR PROMOTING THE ADMINISTRATION OF THE THAI SANGHA IN THE ERA OF GLOBALIZATION

พระครูภัทรธรรมวิสิทธิ์ (พิสิทธิ์ ญาณิสโร)

Phrakhruphattaradhammawisit (Pisit ñaṇissaro)

สำนักงานเจ้าคณะอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา

Office of the District Abbot of Khong, Nakhon Ratchasima Province

Corresponding Author E-mail: Khong01@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาและนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์ ท่ามกลางกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี การสื่อสารไร้พรมแดน และพลวัตทางสังคมที่ซับซ้อน คณะสงฆ์ไทยกำลังเผชิญกับความท้าทายสำคัญในการธำรงรักษาบทบาทและความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน ปัญหาหลักที่คณะสงฆ์ไทยเผชิญในการเข้าถึงความศรัทธาของประชาชน ได้แก่ พระสงฆ์ไม่ปฏิบัติตนตามพระธรรมวินัยซึ่งทำให้เกิดภาพลักษณ์และความประพฤติที่ไม่เหมาะสมของพระภิกษุสงฆ์บางรูป ที่บั่นทอนความเชื่อมั่นอย่างรุนแรง ความห่างเหินทางวัยและวัฒนธรรม ระหว่างคณะสงฆ์กับคนรุ่นใหม่ที่มีสื่อสารกันได้ยาก การปรับตัวด้านการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีที่ไม่เต็มศักยภาพ ปัญหาการบริหารจัดการภายในที่ขาดธรรมาภิบาลและความโปร่งใส โดยเฉพาะด้านทรัพย์สิน และการตีความพระธรรมวินัยที่ไม่ทันต่อบริบทสังคมสมัยใหม่ ซึ่งทำให้ธรรมะไม่สามารถตอบโจทย์ปัญหาชีวิตปัจจุบันได้ เพื่อฟื้นฟูและดึงดูดความศรัทธาของประชาชนให้กลับคืนมา จึงจะนำเสนอแนวทางการส่งเสริมการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยจึงต้องบูรณาการหลักธรรมเข้ากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เทคโนโลยี และธรรมาภิบาล เพื่อธำรงพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนและเป็นที่ยึดของสังคมต่อไป

คำสำคัญ : การบริหารกิจการของคณะสงฆ์; คณะสงฆ์ไทย; ยุคโลกาภิวัตน์

Abstract

This academic article aims to study and present guidelines for promoting the administration of the Thai Sangha in the era of globalization. Amidst the global changes driven by technology, borderless communication, and complex social dynamics, the Thai Sangha is facing significant challenges in maintaining the role and faith of Buddhists. The main problems that the Thai Sangha faces in reaching the faith of the people include monks not practicing according to the Dhamma-Vinaya, which creates inappropriate images and

behaviors of some monks, which severely undermines confidence; the age and cultural gap between the Sangha and the new generation, which is difficult to communicate with; communication adaptation and use of technology that is not at its full potential; internal management problems that lack good governance and transparency, especially in terms of assets; and interpretations of the Dhamma-Vinaya that are not up to date with the context of modern society, which means that Dhamma cannot answer the problems of current life. In order to restore and attract the faith of the people back, guidelines for promoting the administration of the Thai Sangha must integrate Dhamma principles with modern management, technology, and good governance in order to sustain Buddhism and continue to be a refuge for society.

Keywords: Administration of The Sangha; Thai Sangha; Globalization Era

บทนำ

ในห้วงเวลาที่โลกกำลังหมุนเปลี่ยนไปด้วยกระแสแห่งโลกาภิวัตน์ (Globalization) ซึ่งขับเคลื่อนด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การเชื่อมโยงข้อมูลข่าวสารที่ไร้พรมแดน และพลวัตทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่สลับซับซ้อน คณะสงฆ์ไทย ในฐานะสถาบันหลักทางพระพุทธศาสนาและเป็นศูนย์รวมศรัทธาของพุทธศาสนิกชนมาอย่างยาวนาน กำลังยืนอยู่บนทางแยกที่เต็มไปด้วยทั้ง โอกาสและความท้าทาย ที่ไม่เคยปรากฏมาก่อน การบริหารกิจการคณะสงฆ์ในปัจจุบันจึงมิได้เป็นเพียงการธำรงรักษาพระธรรมวินัยและเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรูปแบบเดิม ๆ เท่านั้น หากแต่ต้องมีการปรับตัวเชิงรุกเพื่อก้าวให้ทันบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว เพื่อคงไว้ซึ่งบทบาทอันสำคัญในการนำพาสังคมสู่ความสงบสุขทางจิตใจและคุณธรรมจริยธรรม (สันติสุข โสภณสิริ, 2562)

ในอดีตโครงสร้างและการบริหารกิจการคณะสงฆ์ไทยมีความมั่นคงและยึดโยงกับหลักพระธรรมวินัย รวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีที่สืบทอดกันมาเป็นสำคัญ ระบบการปกครองสงฆ์ที่วางรากฐานโดยสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ได้สร้างความเข้มแข็งและเป็นระเบียบแก่กิจการสงฆ์มาโดยตลอด อย่างไรก็ตาม ยุคโลกาภิวัตน์ ได้นำมาซึ่งปัจจัยใหม่ ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อคณะสงฆ์ในหลากหลายมิติอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็วและไร้ขีดจำกัด ทำให้พุทธศาสนิกชนสามารถเข้าถึงคำสอนและข้อมูลเกี่ยวกับคณะสงฆ์ได้ง่ายขึ้น ขณะเดียวกันก็เปิดช่องให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์และการตั้งคำถามในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างกว้างขวางและรวดเร็ว การแพร่หลายของแนวคิดที่หลากหลาย ทั้งจากปรัชญาตะวันตก แนวคิดทางวิทยาศาสตร์ รวมถึงศาสนาและความเชื่ออื่น ๆ ที่อาจส่งผลต่อศรัทธาและวิถีการดำเนินชีวิตของพุทธศาสนิกชน การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและค่านิยมของคน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ที่เกิดโตมาพร้อมกับเทคโนโลยีและวัฒนธรรมสมัยใหม่ มีความต้องการและพฤติกรรมที่แตกต่างไปจากคนรุ่นก่อน ทำให้การเผยแผ่พระพุทธศาสนาและการสร้างความเข้าใจเป็นเรื่องที่ท้าทายยิ่งขึ้น และความท้าทายในการบริหาร

จัดการทรัพยากร ทั้งทรัพย์สิน สิ่งปลูกสร้าง และบุคลากรสงฆ์ ภายใต้กฎระเบียบของบ้านเมืองที่ซับซ้อนขึ้น และความคาดหวังของสังคมที่เพิ่มสูงขึ้นในเรื่องความโปร่งใสและธรรมาภิบาล (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2560)

ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เช่น ข้อวิพากษ์วิจารณ์เกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัด การใช้เทคโนโลยีและโซเชียลมีเดียของพระภิกษุสงฆ์ที่บางครั้งไม่เหมาะสม หรือความท้าทายในการสื่อสารเพื่อเข้าถึงและรักษาศรัทธาของคนรุ่นใหม่ ล้วนเป็นสิ่งที่ตอกย้ำถึงความจำเป็นเร่งด่วนในการพิจารณา ปรับปรุงและส่งเสริมแนวทางการบริหารกิจการคณะสงฆ์เสียใหม่ ให้มีความทันสมัย ยืดหยุ่น และตอบสนองต่อพลวัตของสังคมโลก (ศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์, 2566)

ด้วยเหตุนี้ บทความนี้จึงมุ่งมั่นที่จะศึกษาและนำเสนอ “แนวทางการส่งเสริมการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์” อย่างเป็นองค์รวม โดยมีวัตถุประสงค์หลัก คือ การบูรณาการหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอันเป็นแก่นแท้ เข้ากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ (Modern Management) รวมถึงการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมอย่างชาญฉลาด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานและการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้เข้าถึงผู้คนในวงกว้างยิ่งขึ้น การศึกษาจะครอบคลุมถึงการวิเคราะห์สถานการณ์ปัจจุบันของคณะสงฆ์ไทยภายใต้แรงกดดันของโลกาภิวัตน์อย่างเจาะลึก เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัญหา อุปสรรค และโอกาสที่เผชิญอยู่ รวมถึงการนำเสนอแนวทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมและสามารถนำไปปรับใช้ได้จริงในด้านต่าง ๆ

ท้ายที่สุด บทความนี้มุ่งหวังที่จะเป็นส่วนหนึ่งในการเสนอแนะแนวทางที่สร้างสรรค์และเป็นประโยชน์ เพื่อให้คณะสงฆ์ไทยยังคงเป็นหลักชัยทางจิตวิญญาณ เป็นที่พึ่งทางใจของพุทธศาสนิกชน และสามารถปรับตัวเพื่อธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคงและยั่งยืนในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่หยุดนิ่งต่อไป

ปัญหาคณะสงฆ์ไทยในการเข้าถึงความศรัทธาของประชาชน

ท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ที่นำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงอย่างรอบด้าน คณะสงฆ์ไทยในฐานะเสาหลักทางจิตวิญญาณของสังคมกำลังเผชิญกับความท้าทายสำคัญในการธำรงรักษาและเข้าถึงความศรัทธาของพุทธศาสนิกชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคนรุ่นใหม่ ปัญหาเหล่านี้ไม่ได้มาจากสาเหตุใดสาเหตุหนึ่งโดยเฉพาะ แต่เกิดจากปัจจัยหลายประการที่ผสมผสานรวมกันอย่างซับซ้อน (สมหมาย เทียนทอง, 2565) ซึ่งส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นและทัศนคติที่ประชาชนมีต่อคณะสงฆ์ ดังจะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไปนี้

1. ปัญหาด้านภาพลักษณ์และความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์บางรูป ปฏิเสธไม่ได้ว่าเหตุการณ์ความไม่เหมาะสมของพระภิกษุสงฆ์บางรูปที่ปรากฏเป็นข่าวอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการยกยอกทรัพยากรที่มีพฤติกรรมไม่สำรวม การใช้จ่ายฟุ่มเฟือย การกระทำความผิดวินัยร้ายแรง หรือแม้แต่การมีส่วนเกี่ยวข้องกับสิ่งผิดกฎหมาย ได้บั่นทอนความศรัทธาของประชาชนอย่างมาก สื่อสังคมออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ข่าวสารเหล่านี้อย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทำให้เรื่องราวเชิงลบแพร่กระจายไปในวงกว้างและฝังรากลึกในความรู้สึกของสาธารณชน เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้เกิดคำถามถึงความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาและระบบการปกครองคณะสงฆ์ที่ดูเหมือนจะไม่สามารถจัดการกับปัญหาเหล่านี้ได้อย่างเด็ดขาดและรวดเร็วพอ เมื่อความเชื่อมั่นลดลง ประชาชนย่อมตั้งคำถามถึงคุณค่าและบทบาทของพระสงฆ์ในสังคม (ศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์, 2566)

2. ความห่างเหินทางวัยและวัฒนธรรมระหว่างคณะสงฆ์กับคนรุ่นใหม่ คนรุ่นใหม่ (Gen Y, Gen Z) เติบโตมาในยุคดิจิทัล มีวิถีชีวิต ค่านิยม และการรับรู้ข้อมูลที่แตกต่างจากคนรุ่นก่อนอย่างสิ้นเชิง พวกเขาแสวงหาเหตุผล ความโปร่งใส และความเท่าเทียม รวมถึงให้ความสำคัญกับการพิสูจน์ได้ด้วยตนเอง (Empirical Evidence) มากกว่าการเชื่อตามชนบประเพณีหรือการปฏิบัติตามคำบอกเล่า การสื่อสารของคณะสงฆ์ในรูปแบบเดิมๆ ที่เน้นการเทศนาสั่งสอนหรือพิธีกรรมทางศาสนา อาจไม่สามารถเข้าถึงหรือสร้างความเข้าใจให้กับคนกลุ่มนี้ได้มีประสิทธิภาพ ภาษาที่ใช้ เนื้อหาที่น่าสนใจ หรือแม้แต่ช่องทางการสื่อสาร มักไม่สอดคล้องกับความสนใจและวิถีชีวิตของคนรุ่นใหม่ ทำให้เกิดช่องว่างและความห่างเหินทางวัฒนธรรมและแนวคิด ซึ่งนำไปสู่การลดลงของความศรัทธาและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางศาสนา (พระณรงค์ สังขวิจิตร, 2560)

3. การปรับตัวด้านการสื่อสารและการใช้เทคโนโลยีที่ยังไม่เต็มศักยภาพ แม้จะมีพระภิกษุสงฆ์และวัดหลายแห่งเริ่มปรับตัวเข้าสู่โลกดิจิทัล แต่โดยภาพรวมแล้ว การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) ของคณะสงฆ์ไทยยังไม่เต็มศักยภาพ หลายวัดยังขาดความรู้ความเข้าใจในการสร้างสรรค์เนื้อหาที่น่าสนใจและเหมาะสมกับยุคสมัย การใช้สื่อสังคมออนไลน์เพื่อเผยแผ่ธรรมะยังคงเป็นไปอย่างจำกัด และขาดกลยุทธ์ในการสื่อสารเชิงรุกเพื่อตอบสนองต่อกระแสข้อมูลที่หลากหลาย รวมถึงการแก้ไขข้อมูลที่บิดเบือนเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา การขาดช่องทางการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและน่าเชื่อถือ ทำให้ประชาชนโดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ หันไปหาข้อมูลจากแหล่งอื่น ซึ่งบางครั้งอาจไม่ใช่ข้อมูลที่ถูกต้องหรือเป็นประโยชน์ต่อการสร้างศรัทธา (ทินพันธ์ นาคะตะ, 2529)

4. ปัญหาการบริหารจัดการภายในองค์กรสงฆ์ที่ขาดธรรมาภิบาลและความโปร่งใส ระบบการบริหารจัดการคณะสงฆ์ซึ่งมีโครงสร้างตามลำดับชั้นและกฎระเบียบที่ค่อนข้างเคร่งครัด บางครั้งกลับถูกมองว่าขาดความโปร่งใสและตรวจสอบได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นการบริหารจัดการทรัพย์สินของวัดและเงินบริจาคของประชาชน การขาดระบบบัญชีที่ชัดเจน การเปิดเผยข้อมูลที่ไม่เพียงพอ หรือแม้แต่ข้อกล่าวหาเรื่องการทุจริตในบางกรณี ได้ส่งผลกระทบต่อความเชื่อมั่นของสาธารณชน เมื่อประชาชนไม่สามารถตรวจสอบได้ว่าเงินบริจาคของตนถูกนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางศาสนาอย่างแท้จริงหรือไม่ ย่อมทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจและลดความเต็มใจในการให้การสนับสนุน การขาดธรรมาภิบาลในการบริหารจัดการไม่เพียงแต่บั่นทอนศรัทธา แต่ยังส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการดำเนินงานของคณะสงฆ์โดยรวม (พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2534)

5. การตีความและเผยแผ่พระธรรมวินัยที่ไม่ทันต่อบริบทสังคมสมัยใหม่ ในยุคที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นมีความซับซ้อนมากขึ้น แต่การตีความและเผยแผ่พระธรรมวินัยบางครั้งยังคงยึดติดกับกรอบเดิมๆ ทำให้ไม่สามารถตอบสนองหรือให้แนวทางแก่ประชาชนในการดำเนินชีวิตภายใต้บริบทสังคมที่เปลี่ยนแปลงได้ ผู้คนจำนวนมากแสวงหาคำตอบสำหรับปัญหาสุขภาพจิต ความเครียด การทำงาน หรือความสัมพันธ์ในครอบครัว การนำเสนอธรรมะที่เน้นแต่เรื่องศีลธรรมเบื้องต้น หรือการปฏิบัติพิธีกรรมเพียงอย่างเดียว อาจไม่เพียงพอที่จะตอบโจทย์ความต้องการทางจิตวิญญาณของผู้คนในปัจจุบัน การ

ขาดการประยุกต์ใช้ธรรมะให้เข้ากับปัญหาและวิถีชีวิตสมัยใหม่ ทำให้พระพุทธศาสนาถูกมองว่าล้าสมัย หรือไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางใจได้อย่างที่เคยเป็น (ธีรโชติ เกิดแก้ว, 2547)

6. บทบาทของสื่อและสังคมออนไลน์ในการสร้างกระแสเชิงลบ สื่อกระแสหลักและโดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสังคมออนไลน์ มีอิทธิพลอย่างมหาศาลในการกำหนดทัศนคติของสาธารณชนต่อคณะสงฆ์ ด้วยลักษณะของสื่อออนไลน์ที่เน้นความเร็ว ความรุนแรงของข่าวสาร และการแพร่กระจายที่รวดเร็ว ข่าวเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์จึงมีแนวโน้มที่จะกลายเป็นกระแสไวรัลได้ง่ายและสร้างผลกระทบในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว แม้จะมีพระสงฆ์จำนวนมากที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบและสร้างคุณูปการแก่สังคม แต่ภาพลักษณ์เชิงลบจากเหตุการณ์ไม่เกิดขึ้นครั้งกลับสามารถบดบังความดีงามเหล่านั้นได้เกือบทั้งหมด การรับรู้ของประชาชนจึงถูกชี้นำโดยข่าวสารเหล่านี้ทำให้เกิดทัศนคติในแง่ลบและลดความศรัทธาโดยรวม (พระธรรมเจดีย์ และคณะ, 2566)

ดังนั้น ปัญหาในการเข้าถึงความศรัทธาของประชาชนในยุคโลกาภิวัตน์ของคณะสงฆ์ไทยเป็นเรื่องที่มีความสลับซับซ้อนและมีรากฐานมาจากหลายสาเหตุ ทั้งจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของบุคคล และไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ รวมถึงมีมติมหาเถรสมาคม จึงปรับตัวที่ไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยี ตลอดจนปัญหาเชิงโครงสร้างและการบริหารจัดการภายใน การแก้ไขปัญหานี้จึงจำเป็นต้องอาศัยแนวทางที่หลากหลายและบูรณาการเข้าด้วยกัน ซึ่งจะกล่าวถึงในประเด็นถัดไปของบทความ เพื่อฟื้นฟูความศรัทธาและธำรงบทบาทของคณะสงฆ์ไทยให้เป็นที่พึ่งของสังคมอย่างยั่งยืน

วิเคราะห์แนวทางดึงดูดศรัทธาของประชาชนที่มีต่อคณะสงฆ์ไทยให้กลับมาเหมือนยุคก่อน

การกล่าวถึงยุคก่อนในบริบทของศรัทธาที่มีต่อคณะสงฆ์ไทยนั้น มักหมายถึงช่วงเวลาพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์เป็นศูนย์กลางของวิถีชีวิตและวัฒนธรรมไทยอย่างแท้จริง ประชาชนมีความเคารพเลื่อมใสในพระภิกษุสงฆ์อย่างไม่มีข้อสงสัย บทบาทของวัดและพระสงฆ์เป็นมากกว่าศาสนสถาน แต่เป็นทั้งโรงเรียน สถานพยาบาล ศูนย์กลางชุมชน และเป็นที่พึ่งทางใจในทุกมิติของชีวิตประจำวัน (กิริติ ยศยิ่งยง, 2552) การฟื้นฟูศรัทธาให้กลับคืนมาในลักษณะนั้นในยุคโลกาภิวัตน์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมหาศาล ย่อมไม่ใช่การย้อนเวลากลับไป แต่เป็นการนำคุณค่าและแก่นแท้ของบทบาทสงฆ์ในอดีตมาประยุกต์ใช้กับบริบทปัจจุบันอย่างชาญฉลาดและรอบด้าน โดยสามารถวิเคราะห์แนวทางสำคัญได้ ดังนี้

1. ฟื้นฟูและเน้นย้ำแก่นแท้แห่งพระธรรมวินัยและการปฏิบัติที่บริสุทธิ์ (ธรรมานุรักษ์) หัวใจสำคัญของการศรัทธา คือ ความเชื่อมั่นในคุณความดีและความบริสุทธิ์ของพระรัตนตรัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งพระสงฆ์ผู้เป็นนอานาบุญของโลก ในอดีต ความศรัทธาเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนได้เห็นแบบอย่างที่ดีงามของพระสงฆ์ที่เคร่งครัดในพระธรรมวินัย มีวัตรปฏิบัติที่น่าเลื่อมใส สมณะ มกนัอย สันโดษ และเป็นผู้เข้าถึงแก่นธรรมอย่างแท้จริง เช่น การบังคับใช้พระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม สิ่งสำคัญที่สุดคือการที่คณะสงฆ์เองต้องบังคับใช้กฎระเบียบและพระธรรมวินัยอย่างจริงจังกับพระภิกษุทุกรูปที่กระทำผิด ไม่ว่าจะเป็นตำแหน่งใดหรือมีชื่อเสียงเพียงใดก็ตาม การดำเนินการอย่างโปร่งใส รวดเร็ว และเด็ดขาด จะช่วยกอบกู้ภาพลักษณ์และความเชื่อมั่นที่เสียไปกลับคืนมา การปกป้องบุคคลที่กระทำผิด หรือการจัดการที่ไม่เป็นธรรม จะยิ่งบั่นทอนศรัทธาให้ลดน้อยลง การส่งเสริมวัตรปฏิบัติอันดีงาม ควรส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์ทุกรูป โดยเฉพาะผู้ที่เป็ผู้นำหรือมี

ชื่อเสียง แสดงออกซึ่งวัตรปฏิบัติที่สมณะ เรียบง่าย สันโดษ มกน้อย และตั้งมั่นในพรหมจรรย์อย่างแท้จริง เพื่อเป็นแบบอย่างแก่พุทธศาสนิกชน การลดทอนความฟุ้งเฟ้อ การละเว้นจากพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมกับสมณสาธูป จะเป็นปัจจัยสำคัญในการเรียกศรัทธาคืนมา และการมุ่งเน้นการศึกษาและปฏิบัติธรรม คณะสงฆ์ควรมุ่งเน้นให้พระภิกษุสงฆ์ได้ศึกษาพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง และปฏิบัติธรรมอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในแก่นธรรมอย่างถ่องแท้ และควรปฏิบัติตาม พ.ร.บ. คณะสงฆ์ไทย กฎมหาเถรสมาคม และสามารถนำหลักธรรมมาปรับใช้ในการดำเนินชีวิตและเผยแผ่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การเป็นผู้ทรงธรรมและทรงวินัยย่อมสร้างความเลื่อมใสได้โดยธรรมชาติ และทำให้การบริหารกิจการคณะสงฆ์เข้มแข็งยิ่งขึ้น

2. ปรับบทบาทและขยายขอบเขตการสงเคราะห์ สังคมให้ เข้ากับยุคสมัย (สาธารณสงเคราะห์เชิงรุก) ในอดีตวัดและพระสงฆ์เป็นศูนย์กลางการสงเคราะห์ช่วยเหลือประชาชนในทุกมิติ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความรู้ การรักษาพยาบาล การเป็นที่ปรึกษาปัญหาชีวิต และเป็นแหล่งพึ่งพิงยามยากลำบาก ในยุคปัจจุบัน (พระมหาภุชญา กิตติโสภณ และคณะ, 2566) บทบาทนี้ควรได้รับการฟื้นฟูและขยายขอบเขตให้ตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของสังคมที่ซับซ้อนขึ้น เป็นที่พึ่งทางใจและจิตวิญญาณ ในยุคที่ผู้คนเผชิญกับความเครียด ความวิตกกังวล และปัญหาทางสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น คณะสงฆ์สามารถมีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ให้คำปรึกษาทางจิตวิญญาณ (Spiritual Counseling) และแนะนำแนวทางการปฏิบัติธรรมเพื่อเยียวยาจิตใจ จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมสติปัญญาและความสงบภายใน เช่น การฝึกสมาธิ การเจริญสติในรูปแบบที่เข้าถึงง่ายและเป็นสากล มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสังคม คณะสงฆ์สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมที่สำคัญ เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว ปัญหาผู้สูงอายุ ปัญหาความยากจน โดยการจัดตั้งโครงการหรือประสานงานกับหน่วยงานภาคีต่าง ๆ เพื่อให้ความช่วยเหลืออย่างเป็นรูปธรรม การลงพื้นที่ช่วยเหลือผู้ประสบภัย หรือการเป็นศูนย์กลางในการระดมทุนและสิ่งของช่วยเหลือยามวิกฤต จะสร้างความประทับใจและศรัทธาอย่างลึกซึ้ง และส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิต นอกเหนือจากการจัดการเรียนการสอนพระปริยัติธรรม คณะสงฆ์สามารถเปิดพื้นที่วัดให้เป็นศูนย์เรียนรู้ตลอดชีวิตสำหรับชุมชน จัดอบรมวิชาชีพ จัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพ จัดโครงการพัฒนาทักษะชีวิตให้กับเด็กและเยาวชน หรือแม้แต่เป็นศูนย์กลางในการส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน

3. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัล (สื่อสารธรรมะเชิงรุก) การเข้าถึงประชาชนในยุคโลกาภิวัตน์ จำเป็นต้องอาศัยการสื่อสารที่ทันสมัยและเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้หลากหลายช่องทาง ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาด คณะสงฆ์ควรส่งเสริมให้พระภิกษุสงฆ์มีความรู้และทักษะในการใช้สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลต่าง ๆ อย่างเหมาะสมและสร้างสรรค์ เพื่อเผยแผ่ธรรมะในรูปแบบที่น่าสนใจและเข้าใจง่าย เช่น พอดแคสต์ คลิปวิดีโอสั้น ๆ อินโฟกราฟิก หรือการไลฟ์สดตอบปัญหาธรรมะ การสร้าง "อินฟลูเอนเซอร์สงฆ์" ที่มีวัตรปฏิบัติงดงามและสื่อสารธรรมะได้อย่างน่าสนใจ จะเป็นพลังสำคัญในการดึงดูดคนรุ่นใหม่ สร้างเนื้อหาที่ตรงกับความต้องการของคนรุ่นใหม่ การนำเสนอธรรมะไม่ควรมุ่งเน้นแต่เรื่องโลกหน้าหรือพิธีกรรมเพียงอย่างเดียว แต่ควรมุ่งเน้นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวัน การแก้ปัญหาความเครียด การสร้างความสัมพันธ์ที่ดี การพัฒนาตนเอง หรือการสร้างความสุขในโลกปัจจุบัน ซึ่งเป็นสิ่งที่คนรุ่นใหม่ให้ความสนใจ เปิดพื้นที่สำหรับการสนทนาและแลกเปลี่ยน คณะสงฆ์ควรเปิดใจรับฟังความ

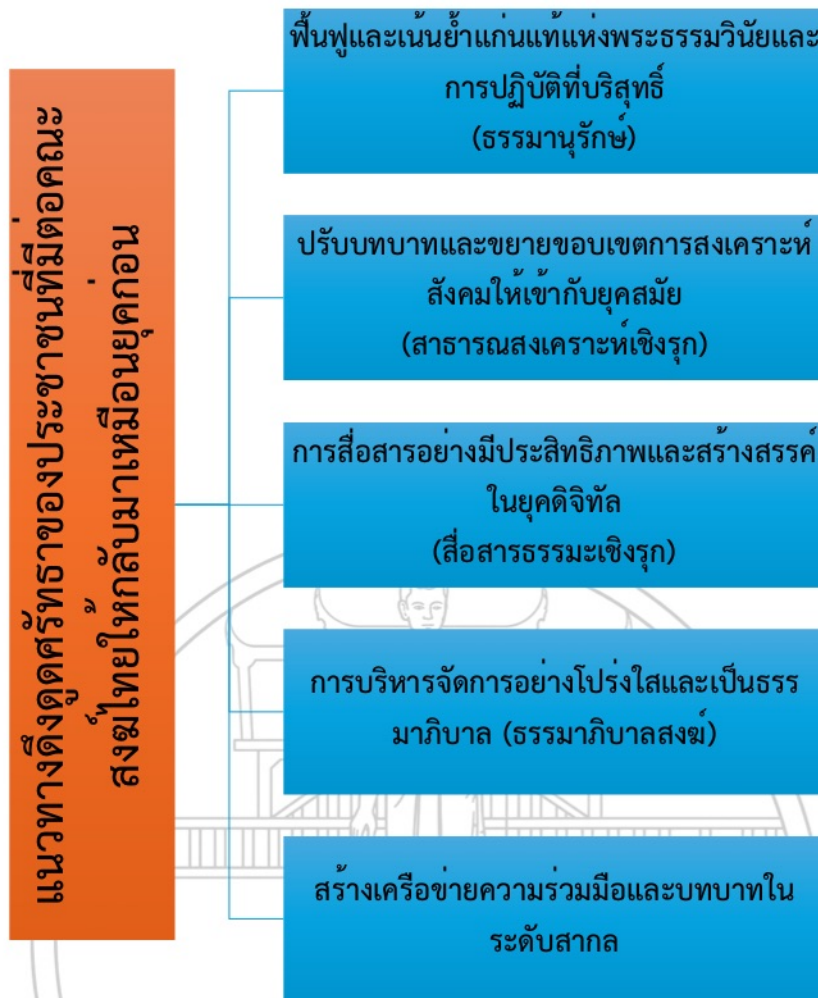

คิดเห็น คำถาม และข้อสงสัยจากประชาชน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ จัดเวทีสำหรับการสนทนาธรรมที่เปิดกว้าง และไม่ตัดสิน เพื่อสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องและลดช่องว่างระหว่างกัน และมีการแก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้องอย่างทันท่วงที ในยุคที่ข่าวสารบิดเบือนแพร่กระจายง่าย คณะสงฆ์ควรมีกลไกในการตรวจสอบและแก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาหรือคณะสงฆ์อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ เพื่อป้องกันความเข้าใจผิดและรักษาภาพลักษณ์

4. การบริหารจัดการอย่างโปร่งใสและเป็นธรรมาภิบาล (ธรรมาภิบาลสงฆ์) ความโปร่งใสและธรรมาภิบาลคือหัวใจสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นในองค์กรทุกประเภทในยุคสมัยใหม่ คณะสงฆ์ต้องแสดงให้เห็นถึงความรับผิดชอบในการบริหารจัดการกิจการต่าง ๆ ระบบการเงินและทรัพย์สินที่โปร่งใส ควรมีการวางระบบบัญชีและการตรวจสอบทรัพย์สินของวัดและคณะสงฆ์ที่ชัดเจน เป็นมาตรฐานสากล และสามารถตรวจสอบได้ การเปิดเผยข้อมูลการใช้เงินบริจาคหรือทรัพย์สินของวัดอย่างสม่ำเสมอและเข้าถึงได้ จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและลดข้อครหาเรื่องการทุจริต กลไกการตรวจสอบและถ่วงดุล ควรมีกลไกการตรวจสอบภายในและภายนอกที่มีประสิทธิภาพ เพื่อควบคุมดูแลการดำเนินงานของพระภิกษุสงฆ์และคณะสงฆ์ในทุกระดับ การลงโทษผู้กระทำผิดอย่างเป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ จะช่วยสร้างศรัทธาและความเคารพในกฎเกณฑ์ และการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ควรเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนหรือคณะกรรมการที่มาจากฆราวาสผู้ศรัทธาได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำหรือตรวจสอบการบริหารจัดการกิจการบางส่วน of วัด เพื่อสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของและเพิ่มความโปร่งใส

5. สร้างเครือข่ายความร่วมมือและบทบาทในระดับสากล การเป็นที่พึ่งของประชาชนไม่ได้จำกัดอยู่แค่ในประเทศ แต่ควรขยายบทบาทในระดับนานาชาติด้วย มีการส่งเสริมพระสงฆ์นักเผยแผ่ต่างประเทศ สนับสนุนพระภิกษุสงฆ์ที่มีความสามารถทางภาษาและมีความรู้ด้านต่างประเทศให้เป็นนักเผยแผ่พระพุทธศาสนาในเวทีโลก ซึ่งจะช่วยยกระดับภาพลักษณ์ของคณะสงฆ์ไทย ร่วมมือกับองค์กรศาสนาอื่น ๆ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรศาสนาอื่น ๆ ทั้งในและต่างประเทศ เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันแก้ปัญหาสังคมระดับโลก เช่น ปัญหาสิ่งแวดล้อม สันติภาพ ซึ่งจะแสดงให้เห็นถึงบทบาทอันทรงคุณค่าของพระพุทธศาสนา ใช้ซอฟต์แวร์ทางศาสนา ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงธรรมะ จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางศาสนา เพื่อดึงดูดผู้คนจากทั่วโลกให้เข้ามาสัมผัสแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย

ดังนั้น การดึงดูดศรัทธาของประชาชนให้กลับคืนมาเหมือนยุคก่อนนั้น ไม่ใช่การยึดติดกับรูปแบบเดิม ๆ แต่คือการหยิบยกแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาและบทบาทอันดีงามของคณะสงฆ์ในอดีต มาปรับปรุงและประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของโลกยุคโลกาภิวัตน์ ด้วยความจริงใจ ความโปร่งใส และการทำงานเชิงรุกอย่างต่อเนื่อง คณะสงฆ์ไทยจะยังคงเป็นหลักชัยทางจิตวิญญาณและเป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนได้อย่างยั่งยืน สรุปลงเป็นองค์ความรู้ใหม่ได้ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ใหม่

จากองค์ความรู้สามารถอธิบายได้ดังนี้

1. การฟื้นฟูและเนนย้าแกนนั้แห่งพระธรรมวินัย (ธรรมานุรักษ์) แนวทางแรกที่สำคัญที่สุดคือการหันกลับมาใส่ใจในรากแก้วของพระพุทธศาสนา โดยมุ่งเน้นไปที่การฟื้นฟูและเนนย้าแกนนั้แห่งพระธรรมวินัยใ้มีความเข้มงวด ส่งเสริมใ้พระภิกษุสามเณรทุกรูปมีการปฏิบัติที่บริสุทธิ์และเกื้อกูลต่อการขัดเกลาตน รักษาวัตรปฏิบัติใ้อยู่ในกรอบของ "ธรรมานุรักษ์" อย่างแท้จริงเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดี อันจะช่วยสร้างความเลื่อมใสศรัทธาที่มั่นคงใ้เกิดขึ้นในจิตใจของพุทธศาสนิกชนอีกครั้ง

2. การปรับบทบาทและการสาธารณสงเคราะห์เชิงรุก การขับเคลื่อนงานคณะสงฆ์ยุคใหม่จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทบาทใ้เท่าทันความเปลี่ยนแปลง ด้วยการขยายขอบเขตของการสงเคราะห์สังคมใ้เข้ากับยุคสมัยปัจจุบันอย่างเป็นรูปธรรม เปลี่ยนผ่านไปสู่การทำงานในลักษณะของ "สาธารณสงเคราะห์เชิงรุก" ที่เข้าถึงชุมชนมากขึ้น เข้าใ้มีส่วนร่วมในการช่วยเหลือและบรรเทาทุกข์ใ้แก่ประชาชนในยามที่สังคมเกิดวิกฤต ใ้วัดและคณะสงฆ์กลายเป็นที่พึ่งทางใจและทางสังคมที่จับต้องได้ของประชาชนทุกกลุ่ม

3. การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัล ในยุคข้อมูลข่าวสาร คณะสงฆ์ต้องปรับตัวเข้าสู่มิติของการสื่อสารในยุคดิจิทัลอย่างชาญฉลาด โดยมุ่งเน้นการสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ เข้าถึง

ง่าย และมีความสร้างสรรค์ในเนื้อหา ขับเคลื่อนกระบวนการ "สื่อสารธรรมะเชิงรุก" ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์ ที่ทันสมัยและหลากหลาย เผยแพร่หลักธรรมคำสอนที่ถูกต้องเพื่อสู้กับกระแสนิยมและข่าวสารที่บิดเบือนในโลก ยุคใหม่ ช่วยให้คนรุ่นใหม่สามารถเข้าถึงหัวใจของพระพุทธศาสนาได้สะดวกและเข้าใจง่ายยิ่งขึ้น

4. การบริหารจัดการอย่างโปร่งใสและเป็นธรรม (ธรรมาภิบาลสงฆ์) โครงสร้างภายในของคณะสงฆ์ จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อสร้างความเชื่อมั่นให้แก่สังคม โดยต้องเน้นย้ำระบบการบริหารจัดการที่มีความ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีความเป็นธรรม นำหลักการบริหารจัดการที่ดีภายใต้กรอบ "ธรรมาภิบาลสงฆ์" มา ประยุกต์ใช้อย่างจริงจัง จัดการทรัพยากรและกิจการของวัดวาอารามต่าง ๆ ให้เป็นระบบระเบียบและไม่มี ผลประโยชน์ทับซ้อน เพื่อจัดซื้อจัดจ้างที่คุ้มค่าและสร้างความบริสุทธิ์ใจให้แก่ผู้ที่มีจิตศรัทธาเข้ามาทำบุญ เคราะห์

5. การสร้างเครือข่ายความร่วมมือและบทบาทในระดับสากล แนวทางสุดท้ายคือการเปิดกว้างเพื่อ ขยายการทำงานพระพุทธศาสนาออกไปให้กว้างขวางขึ้น ด้วยการมุ่งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมทั้งยกระดับบทบาทของคณะสงฆ์ไทยและพระพุทธศาสนาให้โดดเด่น ในระดับสากล ร่วมมือแลกเปลี่ยนเรียนรู้และขับเคลื่อนกิจกรรมเพื่อสันติภาพและประโยชน์สุขของมวล มนุษยชาติ ทำให้พุทธศาสนิกชนเกิดความภาคภูมิใจและเห็นถึงคุณค่าอันเป็นสากลของพระธรรมคำสอน

สรุป

ในอดีตการบริหารกิจการคณะสงฆ์มีความมั่นคงและยึดโยงกับพระธรรมวินัยและประเพณี ในยุคโลกาภิวัตน์ได้นำมาซึ่งปัญหาใหม่ ๆ เช่น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว การแพร่หลายของแนวคิดที่หลากหลาย การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของคน โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ รวมถึงความท้าทายในการบริหารจัดการทรัพยากร ภายใต้บริบทที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น ปัญหาเหล่านี้เป็นสิ่งที่ตอกย้ำถึงความจำเป็นในการพิจารณาแนวทางการบริหาร กิจการคณะสงฆ์เสียใหม่

ปัญหาคณะสงฆ์ไทยในการเข้าถึงความศรัทธาของประชาชน ประเด็นสำคัญที่ได้วิเคราะห์อย่างละเอียด คือ ปัญหาของคณะสงฆ์ไทยในการเข้าถึงความศรัทธาของประชาชนในยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งมีสาเหตุหลัก มาจาก ปัญหาด้านภาพลักษณ์และความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์บางรูป เช่น การมั่วสีกา การยักยอกเงินวัด การไม่ปฏิบัติตามกฎหมายอาญา และไม่ปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ไทย เหตุการณ์ความไม่ เหมาะสมที่ปรากฏเป็นข่าวทำให้แพร่กระจายอย่างรวดเร็วผ่านสื่อออนไลน์ ได้บั่นทอนความศรัทธาและความ เชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนาและคณะสงฆ์อย่างรุนแรง ความห่างเหินทางวัยและวัฒนธรรม ระหว่างคณะสงฆ์กับคนรุ่นใหม่ วิถีชีวิต ค่านิยม และการรับรู้ข้อมูลของคนรุ่นใหม่ที่แตกต่างกันออกไป ทำให้การ สื่อสารและเผยแพร่ธรรมะในรูปแบบเดิมไม่สามารถเข้าถึงคนกลุ่มนี้ได้มีประสิทธิภาพ เกิดช่องว่างและ ความห่างเหินทางความรู้สึกและศรัทธา การปรับตัวด้านการสื่อสารและใช้เทคโนโลยีที่ยังไม่เต็มศักยภาพ แม้ จะมีความพยายาม แต่โดยภาพรวมแล้ว คณะสงฆ์ยังขาดความเข้าใจและกลยุทธ์ในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อเผยแพร่ธรรมะและสร้างการมีส่วนร่วมในยุคดิจิทัลอย่างสร้างสรรค์และทันสมัย ปัญหาการบริหารจัดการ

ภายในองค์กรสงฆ์ที่ขาดธรรมาภิบาลและความโปร่งใส โดยเฉพาะในเรื่องการจัดการทรัพย์สินของวัดและเงินบริจาคของประชาชน การขาดระบบบัญชีที่ชัดเจนและการตรวจสอบที่โปร่งใส ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจและลดความเต็มใจในการสนับสนุนจากสาธารณชน การตีความและเผยแพร่พระธรรมวินัยที่ไม่ทันต่อบริบทสังคมสมัยใหม่ การนำเสนอธรรมะที่เน้นแต่เรื่องโลกหน้าหรือพิธีกรรม อาจไม่สามารถตอบโจทย์ปัญหาและความต้องการที่ซับซ้อนของชีวิตผู้คนในปัจจุบัน ทำให้พระพุทธศาสนาถูกมองว่าล้าสมัยหรือไม่สามารถเป็นที่พึ่งทางใจได้ และบทบาทของสื่อและสังคมออนไลน์ในการสร้างกระแสเชิงลบ สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลมหาศาลในการเผยแพร่ข่าวสารเชิงลบเกี่ยวกับพระสงฆ์ ทำให้ภาพลักษณ์โดยรวมของคณะสงฆ์ได้รับผลกระทบอย่างมาก แม้จะมีพระสงฆ์จำนวนมากที่ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ

แนวทางดึงดูดศรัทธาของประชาชนให้กลับมาเหมือนยุคก่อน จึงได้วิเคราะห์แนวทางที่คณะสงฆ์ไทยจะสามารถดึงดูดศรัทธาของประชาชนให้กลับมาได้ โดยเน้นย้ำว่าไม่ใช่การย้อนเวลากลับไป แต่เป็นการนำคุณค่าและแก่นแท้ของบทบาทสงฆ์ในอดีตมาประยุกต์ใช้กับบริบทปัจจุบันอย่างชาญฉลาดและรอบด้าน คือฟื้นฟูและเน้นย้ำแก่นแท้แห่งพระธรรมวินัยและการปฏิบัติที่บริสุทธิ์ (ธรรมานุรักษ์) สิ่งสำคัญที่สุดคือการที่คณะสงฆ์ต้องบังคับใช้พระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด เป็นธรรม โปร่งใส และเด็ดขาดกับพระภิกษุทุกรูปที่กระทำความผิด พร้อมทั้งส่งเสริมวัตรปฏิบัติที่สมณะ เรียบง่าย และเป็นแบบอย่างที่ดีงาม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นในความบริสุทธิ์ของพระพุทธศาสนา ปรับบทบาทและขยายขอบเขตการส่งเคราะห์สังคมให้เข้ากับยุคสมัย (สาธารณสงเคราะห์เชิงรุก) คณะสงฆ์ควรกลับมามีบทบาทเป็นที่พึ่งทางใจและจิตวิญญาณ โดยการให้คำปรึกษา แนะนำแนวทาง การปฏิบัติธรรมเพื่อเยียวยาจิตใจ และเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสังคมที่สำคัญ รวมถึงการส่งเสริมการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนให้มากขึ้น การสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างสรรค์ในยุคดิจิทัล (สื่อสารธรรมะเชิงรุก) คณะสงฆ์จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีดิจิทัลและสื่อสังคมออนไลน์อย่างชาญฉลาด สร้างสรรค์เนื้อหาธรรมะที่น่าสนใจ เข้าใจง่าย และตรงกับความต้องการของคนรุ่นใหม่ เปิดพื้นที่สำหรับการสนทนา และแก้ไขข้อมูลที่ไม่ถูกต้องอย่างทันท่วงที การบริหารจัดการอย่างโปร่งใสและเป็นธรรมาภิบาล (ธรรมาภิบาลสงฆ์) การสร้างระบบการเงินและทรัพย์สินของวัดที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีกลไกการตรวจสอบและถ่วงดุลที่มีประสิทธิภาพ และเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำแนะนำหรือตรวจสอบการบริหารจัดการ จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความไว้วางใจจากสาธารณชน สร้างเครือข่ายความร่วมมือและบทบาทในระดับสากล คณะสงฆ์ควรส่งเสริมบทบาทของพระสงฆ์นักเผยแผ่ในต่างประเทศ สร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรศาสนาอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงใช้ซอฟต์แวร์ทางศาสนาเพื่อเผยแผ่คุณค่าของพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรมไทยสู่สากล

ดังนั้น จึงได้เน้นย้ำว่าการส่งเสริมการบริหารกิจการของคณะสงฆ์ไทยในยุคโลกาภิวัตน์นั้น ไม่ใช่เพียงแค่การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่เป็นการวางรากฐานที่มั่นคงและปรับปรุงโครงสร้างการทำงานในทุกมิติ โดยการผสมผสานหลักธรรมคำสอนอันเป็นแก่นแท้เข้ากับการบริหารจัดการสมัยใหม่ เทคโนโลยี และธรรมาภิบาล เพื่อให้คณะสงฆ์ยังคงเป็นหลักชัยทางจิตวิญญาณและเป็นที่พึ่งของพุทธศาสนิกชนได้อย่างยั่งยืนในสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป

เอกสารอ้างอิง

- กิริติ ยศยิ่งยง. (2552). *องค์กรแห่งนวัตกรรม แนวคิด และกระบวนการ*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. (2529). *พระพุทธศาสนากับสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา.
- ธีรโชติ เกิดแก้ว. (2547). *พระพุทธศาสนากับปัญหาสังคม*. ปทุมธานี : สื่อตะวัน.
- พระณรงค์ สังขวิจิตร. (2560). การปกครองคณะสงฆ์ไทยปัจจุบัน : ปัญหาและแนวทางแก้ไข. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 6(1), 27-40.
- พระธรรมเจดีย์ และคณะ. (2566). การบูรณาการหลักพรหมวิหารธรรมเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ภาค 11. *วารสารสันติสุขปริทรรศน์*. 4(1), 1-14.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต). (2534). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. กรุงเทพฯ : สหธรรมิก.
- พระมหาภุชญา กิตติโสภโณ และคณะ. (2566). การพัฒนาโครงสร้างเชิงระบบเพื่อการปกครองคณะสงฆ์ที่เข้มแข็งในสังคมไทย. *วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์*, 12(1), 259-272.
- ศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์. (2566). *สังคมไทยในยุคดิจิทัล : การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาในสังคมยุคใหม่*. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยสังคมศาสตร์.
- สมหมาย เทียนทอง. (2565). *คณะสงฆ์ไทยในยุคปัจจุบัน: การศึกษาและทบทวนบทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สันติสุข โสภณสิริ. (2562). การเผยแผ่พุทธศาสนาในยุคดิจิทัล. *วารสารพุทธศาสตร์และศาสนาเปรียบเทียบ*, 12(2), 45-58.